

Ar izrādes „Doriana Greja portrets” režisori Lauru Grozu-Ķiberi sarunājas kultūras žurnālists Arno Jundze

Laura Groza-Ķibere: Tas, kas man liekas visinteresantākais un paradoksālākais šajā darbā – Vaids *Doriana Greja portreta* priekšvārdā un arī pēc tam pašā grāmatā ļoti garšīgi izsakās, ka māksla ir bezmērķīga, jeb ka mākslas vienīgais mērķis ir dāvāt skaistumu. Mēs arī mēģinām spēlēties ar šo ideju – māksla nevar būt morāla vai amorāla, tās vienīgais mērķis ir, jā, padarīt pasauli skaistāku. Bet darbs paradoksālā kārtā ietver ļoti morālu vēstījumu. Vaids ar šī romāna palīdzību pats ar sevi rotaļājas, līdz principā sevi apgāž. Viņš ir ārkārtīgi interesants partneris, ar ko veidot dialogu. Ar viņu var strīdēties, var piekrist, var nepiekrist, bet nevar noliegt sarunas kvalitāti. *Doriana Greja portrets* ir garšīga provokācija, ar iespēju uzaustīt būtisko. It kā viņš pats ar sevi izstrīdas, beigās atduroties pret šķietamo morāles aspektu. Es nedomāju, ka ar šajā darbā iekodēto ideju par lietu un enerģijas nezūdamības likumu Vaids moralizē. Vaids runā par metafizisko, iracionālo, līdz beigās mēģina nedefinēt tādas substances kā cilvēka dvēsele eksistence. Tas padara šo materiālu par kaut ko vairāk par patiešām asprātīgu polemiku.

Arno Jundze: Labi, mēs tomēr dzīvojam laikmetā, kad daudzi ir dzirdējuši par tādu *Dorianu Greju*, bet, ļoti iespējams, nav to lasījuši un visticamāk nemaz nezina, kas viņš ir – modes nama zīmols vai varbūt reperis. Kādā blogā atradu apmēram šādu tekstu – man kopš bērnības ir šķitis, ka zinu šā darba sižetu, bet nezinu, vai vispār kādreiz to esmu lasījusi. Tad vēl ir jūsmotāju viedoklis, kas romānu par Dorianu Greju dēvē par neizsīkstošu citātu krātuvi. Ir vēl ciniskā versija – par to, ka vecs gejs, kurš nevienu vairs neinteresē, darbā kārtu savas personiskās problēmas, to Vaildam kritikā pārmet jau viņa laikabiedri. Kā šo darbu uzlikt uz skatuves?

Laura Groza-Ķibere: Visgrūtākā ir fantasmagoriskā daļa. Viss tas, kas saistīts ar šo portreta un attiecīgi Dorianu iekšējās pasaules transformāciju. Es ar to nedomāju tikai praktisko pusi. Tā ir ārkārtīgi spēcīga ideja, bet kā to materializēt teātrī, nekļūstot ilustratīvam? Portreta mistifikācija. Meklējām ar izrādes mākslinieku Mārtiņu Vilkārsi tam risinājumu, lai tas būtu pietiekami skatītāja fantāziju rosinošs un tālāk attīstošs. Vēl autors īsti neverbalizē daudz ko no Dorianu baudu pieredzes, kas ir pietiekoši rosinoši. Jo attiecīgi ietver katra individualo darbu ar savu fantāziju. Kā pats Vaids saka – māksla neatspoguļo dzīvi, bet tās vērotāju. Mēs par to reflektējam, piesakot tēmu. Ļoti piesardzīgi izturamies pret iespēju mēģināt atrādīt to, kas pateikts starp rindām. Te ir katra skatītāja iespēja atvērt savu fantāziju. Lai tas notiktu, ir jāuzbūvē attiecīga vide un ticams tipāžs.

Arno Jundze: Katrs varēs spriest pēc savas samaitātības pakāpes?

Laura Groza-Ķibere: Tā iznāk. Portrets nenoliedzami atspoguļo portretējamā personību, bet, iespējams, arī tās vērotāju. Iespējams.

Arno Jundze: Tā tam vajadzētu būt? Bet kā būs?

Laura Groza-Ķibere: Grūti pateikt! Runājam brīdī, kad vēl nav bijusi pat caurlaide, esam gatavojuši visu pa maziem fragmentiem, mums ir daudz spilgtu klucīšu, ko tagad liksim kopā. Dorians ir jauns, atvērts cilvēks, kuram, ja tā var teikt, ir pieprasījums un viņš satiekas ar sev interesantu piedāvājumu jeb piedāvājumiem. Un viņam nav bail, un tā ir viņa privilēģija.

Arno Jundze: Mēs jau visi esam kā sūkļi. Pat ja to negribam.

Laura Groza-Ķibere: Esam. Bet es sevi personīgi bieži vien cenzēju, jo man ir gluži vienkārši no daudz kā bail. Bail pārkāpt dažas robežas, jo es nepārzinu savu iekšējo procesu ķīmiju. Man ir bail iekļūt sava veida turbulencē, par kuru man vairs nav kontroles. Manā iepriekšējā izrādē bija brīnišķīgs teksts, ko es varu attiecināt uz to, ko piedzīvoju ikdienā, – mēs esam kā šķidrums un pieņemam tā trauka formu, kurā mūs ieļej. Es pazīstu arī to nepiesātinātības sajūtu, kas zināmā mērā pārsteidz arī Dorianu pašu. Dorianas reliģija ir brīvība. Iespējams, pārprasta brīvība. Un baudas.

Arno Jundze: Un atkal varēs teikt, ka gribi runāt ar skatītājiem par nopietnām lietām?

Laura Groza-Ķibere: Jā, ir tāda klišeja! Nupat atcerējos. Aktiera Jura Žagara dzīvesbiedrene ir angliete, attiecīgi arī ģimenes draugi, viens no viņiem britu aktieris. Viņš stāstīja, ka esot tikušies kaut kad šī procesa sākumā. Un Juris teicis, ka sācis mēģināt *Doriana Greja portretu*. Brits atbildējis – redz, cik labi, beidzot varēsi kārtīgi izsmieties! Tā ir pirmā brita asociācija. Mēs savukārt, secinājām, ka šī nebūtu mūsu pirmā asociācija ne par Vaildu, ne par *Doriana Greja portretu*. Bet Vailds britu kultūras kontekstā tiek uztverts kā tāds viegli neķītrs izklaidētājs, viņa paradoksi tiek uztverti kā asa, garšīga provokācija – par tiem var pasmieties, pastrīdēties, apšaubīt un tie arī, jā, spēj izklaidēt. Kāpēc es to saku? Tāpēc, ka darba procesā esam pievirzījušies diezgan tuvu tam Vaildam, kurā varēs arī pasmieties. Es pat varētu klasificēt, ka izrādes pirmā daļa vairāk būs tāda jutekliska rotaļa. Otrā cēlienā, kad uzzinām par pirmo upuri, sākas jau nedaudz nopietnāka saruna.

Arno Jundze: Kas tev šoreiz ir visinteresantākais šajā lego klucīšu likšanas procesā?

Laura Groza-Ķibere: Pirmo reizi strādāju ar materiālu, kurai paši taisām dramaturģiju. To veidoja Evita Mamaja, bet man bija būtiski tam sekot un to pielāgot savai vīzijai. Sarežģītība šajā gadījumā ir tā, ka, piemēram, strādājot ar Orvela *1984*, bija jau gatavs un pārbaudīts dramaturģijums, bet te visgrūtākais bija izveidot darbīgu dramaturģisko materiālu un atlasīt no visas tās paradoksu jūras visefektīvākos un vispiemērotākos, atmetot visu lieko. Vailda tekstā viss krāšņums slēpjas aprakstošajā daļā. Dialogu ir diezgan maz. Tie ir pat tādi diezgan askētiski un shematiski, visa gaļa ir aprakstošajā daļā. Vissarežģītākais bija dabūt to iekšā teātra dramaturģijā.

Būtiski man bija maksimāli mūsdienīgot tipāžus, lai viņi būtu mūsdienās atpazīstami. Tas nav deviņpadsmitā gadsimta stāsts par aristokrātiem X, kas sēž un aiz gara laika spēlējas. Tie tomēr ir mums atpazīstami, mūsdienās saprotami tipāži. Vēl viens režisorisks gājiens saistās ar Vailda tik daudz aprakstītās mākslas pasaules atvēršanu ar mūzikas palīdzību. Visa darbība norisināsies vienā stacionārā vietā. Mēs dzīvojam, ja tā var teikt, mākslas templī. Ja oriģinālā mākslinieks ir tikai Bazils Holvards, tad mūsu gadījumā visi ir mākslinieki, kas pārstāv šo ideoloģiju – mākslu mākslai. Kaut gan Dorians Grejs ar savu dzīvi apšaubā šo apgalvojumu.

Vienīgais, ko es vēlos, kaut visi, kas atnākuši uz izrādi, varētu novilkt savus priekšstatu mēteļus par Dorianu Greju un atstāt tos ģērbtuvē. Arī klasiskais latviešu tulkojums, kura autors ir Jānis Ezeriņš, izrādījās diezgan estetizēts un poetizēts. Oriģinālais Vailda teksts ir dzēlīgs, un es nebaidos apgalvot, ka reizēm arī gana ass un pat rupjš.